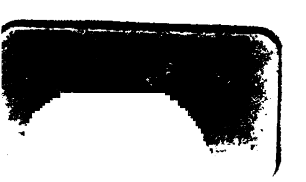

VE RI
TAS




Zde by měly
Kvést růže ..



J. S. MACHAR:

ZDE BY MĚLY KVÉST RŮŽE...

J. P. JACOBSEN

LYRICKÁ DRAMATA

(1891—1894)

[2. vyd.]

V PRAZE
NÁKLADEM F. ŠIMÁČKA
1901

(DRUHÉ VYDÁNÍ)

Tiskem České grafické společnosti »Unie« v Praze.

PROLOG

PODZIMNÍ POVÍDKA.

Nedělní jednotvárné odpoledne . . .

Ta chvíle, kdy si na šíj tvoji sedne
podivná tíha, bloudíš v tupém snění
a v pocitech, jimž ani jména není.

Do dlaní maně hlava tvá se hříží,
jíž upomínky nějaké se plíží,
však celé ne, jen detail jakýs, malý
útržek, moment, dojem zachovalý —
jak převracel bys maně známou knihu,
tu přečet slovo, tu zas větu v mihu.
A tak ti náhle před očima kmitne
šedavé vlnící se pole žitné
v údolu jakéms; rázem vidíš zase
stráň rezavou, kde ovcí sbor se pase;
ve vlaku jedeš, rovinou jenž fičí,
a stíháš úprk telegrafních tyčí;

šedivá kočka hřbet svůj v oblouk vzpíná,
pak v povlak stolu drápy svoje vtíná;
zas jakýs výlet: drobní studentíci,
dívčiny v světlém šatě, s pěknou lící
a vážné matky — sedí se kdes v lese
a hraje něco; teď se zrak tvůj nese
po bílé vesnici, je mlýn tam bílý,
ty vidíš jizbu, v ní tvůj otec chýlí
skráň prořídlou nad zápisníku listy
a znamená si mleče, výnos čistý;
teď mihla se ti kadeř kučeravá
a opálená bujná dívčí hlava
s velikým okem — už ten obraz míjí
a vidíš trochu obnaženou šíji,
jen kousek šíje filigránské, jemné,
ó znáš ji — ruka maně oči přemne
a zavzdychneš — a valem nyní plynou
zhaleny lehkou modrou mlhovinou
žen postavy, a je tak luzná, smavá
ať v profilu či en face jejich hlava,
a plynou, plynou podoby ty známé
a náhlý stesk ti svírá hruď a láme
ne po nich jen — však po tom tvojím létu,
v němž každá rovna nějakému květu,
a proto bolesť každý nerv tvůj chvátí
— ne že to pryč — však že se nenavrátí . . .

A zatím zvolna lehké šero splývá
ve světlo dne; jak když se oko dívá
lehounkou černou clonou muselinu:
obrysy ostré, barvy beze stínu,
jen vzduch se tmaví . . domů řada šedá
své komíny a rudé střechy zvedá
do zasmušených oblak; okna uzavřená
se tmavě skví jak ocel vyleštěná;
a stranou v dáli nad továren směsí
dým těžký nehybně tkví v podnebesí,
a za nimi mha šedivá se točí
holému vrchu vzhůru po úbočí.
Kaštanů řada, v ulici jež stojí,
se chví v svém prořidlém a hnědém kroji,
jímž vyčuhují vyzáblé jich sněti.
Pár umazaných, rozcuchaných dětí
pod nimi křičí jako ve závodu
a holí tluče po ježatém plodu.
A chumle lidí v hovoru a křiku
se ubírají kolem po chodníku;
tramwaye plné po kolejích spějí
a kočár hrčí — lidé navracejí
se z výletů, byl teplý den a klidný,
jak nosívá je často podzim vlídný.

A tmí se . . . v ulici se zvolna zvedá
studený van, a padá mlha šedá,
a žlutým kolem vyzařuje do ní
plyn svítilen a záře, jež se roní
z oken a krámů . . .
Z krčmy jedné z blízka
teď náhle divý hlahol tonů tryská,
tam tančívá se vždycky při sextettu.
Hlas poznáš pištivého klarinetu
a dusot basy . . . Valčík právě hrají . . .
„Na modrých vlnách Dunaje . . .“ A pronikají
ty tony k srdci . . . Znáš v něm každou notu . . .
To srdce často vzrušil do tepotu
a často zbarvil líci tvoji nachem,
když v jeho zvucích vznášel jsi se prachem
velkého sálu . . . v loktech tvých se chvělo
nádherné, rozpálené dívčí tělo,
dech svěžích úst a parfum pronikavý
ti vanul kolem mladé žhavé hlavy . , .
a valčík bouřil . . . lustrů jasná světla
v divokém kruhu kolem tebe létla,
tys zřel jen řasy přivřené a chvící
a třpytný zrak z pod nich se blýskající . . .
A nyní plynou, před tvou duší plynou
zhaleny lehkou modrou mlhovinou
žen postavy . . . a plynou kamsi v dáli

a v očích jejich vidíš tajné žaly
i výčitku, rty lehounce se chvějí,
snad nevyřknuté slovo říci chtějí
a v rukavičce spjatá ručka malá
teď ještě jednou tobě zakývala
a hlavička ta uklání se stranou —
ty rozumíš: už nikdy na shledanou . . .

Ztich valčík dole . . . jen v tvé duši ještě
pár tonů chví a svírá ji jak kleště,
vždyť v taktu jejich míjí rychlým krokem
postava jedna s zadumaným okem,
ne veselá, však přece jenom milá,
jí v bujném srdci bije aspoň síla,
tak mizí, mizí . . . její ručka malá
teď ještě jednou tobě zakývala
a pěkná hlava uklání se stranou —
ty rozumíš; už nikdy na shledanou —
Toť tvoje mladosť . . .
dole zas už hrají . . .
ztlumeně jaksi zvuky zaléhají
sem k tobě . . . svět kams dolů padá . . . padá . . .
— — — — — — — — — — — — —
Já vkročil v sál . . . Hle, štíhlých párů řada
už promenuje . . . oh, toť sál ten známý
zelené barvy, s lustry, guirlandami,

nahoře sedí titéž hudebníci
jak jindy vždy . . . i pivoňky dvě v líci
má šedý kapelník . . . a kol zdí dole
zas gardedámy vážně sedí v kole,
klep jakýs nový sobě vyprávějí
a zrakem dcery střeží v bujném reji.
A žhavé líce, zraky rozjařené,
šíj bílá, vločky vlasů zkadeřené,
hra vějířů a taille skorem vosí
a střevíčky, jež drobné nožky nosí,
dech parfumu a vůně květin z vlasů
zde splývá s šumem šatů, kroků, hlasů
v prohřátém vzduchu a tvé smysly zpíjí
čarovnou, starou, známou poesií . . .

Já dívám se . . . vše, jak to bylo kdysi —
však marně hledám dávné známé rysy,
ty tváře jsou zde dneska nějak cizí
(já nechápu, že časem mnoho zmizí,
co bývalo), můj zrak jen dále hledá.
Kapelník zatím syknuv smyčec zvedá
a ťukne třikrát na svých houslí plochu.
Už víří polka . . . uhýbám se trochu,
pár za párem se kol mne rychle šine . . .
já proplítám se . . . tamo kout mi kyne . . .
tam stanu . . . Hle, zde obličej je známý —

jak zbloudila sem mezi gardedámy
má dávná známá? A tam druhá, třetí?
A co tak dál a dále páry letí,
já stoupám k ní a radostně ji zdravím.
Děkuje ona hledem usmívavým
a vítá mě a podává mi ruku,
a — bych líp slyšel v šumotu a hluku —
vedle ní sedám, sedadlo je prázdné.
Rozmluva zprvu ovšem trochu vázne;
proč netančí? mám stále na jazyku,
však neptám se jen z galantního zvyku.
Je změněna — však krásná je přec podnes,
čas kol ní šel, aniž jí byl co odnes;
však s žasem zřím na její toiletu:
kdys v bílém gázu, na ňadrech hrst květů —
teď těžký hedváb, velké naušnice
a prostý účes . . . při tom klidná líce —
nu, nechce tančit, duch můj dále hádá,
však proč? Vždyť dříve tančila tak ráda.

A mluvíme, na moje zdraví ptá se,
já na její . . . a ona usmívá se . . .
tak otázka se s odpovědí stíhá,
vždy jedna věta — a vždy jakás tíha
dopadá na mne . . . cítím: hradba stojí
dnes mezi mnou a dávnou známou mojí.

I ptám se přímo, zdali vzpomíná si
na zašlá léta, na minulé časy,
procházky v parku, v aleji se tmící
a blouznění to naše při měsíci?

Zas usmála se, kývla hlavou pouze.

Zda na ty tance, kdy jsem v bujné touze
ji při kvapíku stiskl do náruče,
že mohla slyšet, jak mi srdce tluče,
a kdy jsme sálem jakoběsi hřměli
a na všecko jsme kolem zapomněli?

Zas přikývla a zas se usmívala.

Zda na to, jak mi kdysi slovo dala,
že pro vše časy na každičkém plese,
kde za sto roků třeba setkáme se,
vždy se mnou tančí čtverylku tu třetí?
A chová-li můj výklad ve paměti,
co znamená to? Prvá ze slušnosti
se tančí s někým z dobré společnosti,
ta druhá že se příteli jen světí,
však ví-li, s kým se tančí ona třetí?
Zas pokývla a smála se a smála
a konečně mi vážně povídala,

že paměť mám, že každou hloupost drobnou
dovedu vepříst v upomínku zdobnou,
však člověk, jenž prý proudem prósy pluje,
jak ona nyní, stěží pamatuje,
(já při tom kosmo hleděl v její čelo,
hle, lehounkých pár vrásek se tam chvělo),
však, praví dál, my buďme jenom rádi,
že můžem kříž dát nad to celé mládí,
že hloupostí to těkavých je řada,
jež den co den se do růžence skládá,
sny bláznivé, jimž není vyplnění,
krev, která se nám zbytečně vždy pění,
a sentimentalita bezejmenná,
dnes směšná sic — však tenkrát procítěná —
to že je mládí — a to když nám shasne,
že vzpomínce jen jeví se být krásné,
prý naše paměť vůbec ze zvyklosti
vždy krášlí hroby každé minulosti . . .

Je mladosť jak zjev na maškarním plese;
když pak se maska dolů s tváří snese,
tu zříme oči, plny hořké vláhy,
tu zříme bolestné a přísné tahy
s truchlivou resignací na svět zříti —
a to je žití! . . .

Já žasl trochu . . . dívám se jí v zraky,
ty nesmějou se . . . ejhle, mudrc jaký,
myslím si, věru, zřídka se to stává,
že se tak s bohem mladým letům dává
s tak pěknou tváří . . . A zas touha nová
po mladosti té schvátila mě znova,
já nechci se s ní ještě rozloučiti,
chci znova zpět v to její vlnobití,
já vstal a obřadně (už dotančili
tu polku, tleskali však ze vší síly,
i viděl jsem, že budou pokračovat),
dím: „Prosím, slečno, libo zatancovat?“

V tom stane u nás dívka utančená
ve sněžném gázu. Líc ta uzarděná,
to oko, čelo, vlas, rty — tytéž rysy,
jak moje známá měla kdysi, kdysi . . .

Má známá hledí na ni s pýchou sterou
a dí: „ Nuž, chcete-li — tož zde — s mou
dcerou . . .“

— — — — — — — — — — — — —

Já procitám . . . Tam dole z krčmy z blízka
dál divý chumel tónů ještě tryská
a dále tančí se tam při sextettu.
Hlas slyším pištivého klarinetu

a dusot basy . . . Kvapík právě hrají . . .
A mně ta slova v duši vyznívají:
Zde s mojí dcerou! . . . Hloupost jest jen mládí,
a že je pryč, my můžeme být rádi . . .
Sen bizarrní . . .
A zasmušilou nocí
teď sténá táhlý vítr ze vší moci,
kaštanů zbylé hnědé listy dere
a ve chumeli jimi chvilkou pere
kams v černý kout za blízkým domu rohem . . .

Mladosti moje, s bohem, s bohem, s bohem . . .



DVA LISTY

PANÍ SOFII PODLIPSKÉ

„Můj anděli, jsem šílen blahem . . .
A jak ti mám vše zjeviti?
Před štěstí svého stojím prahem
a zítra chci jej přejíti —
(eh, píšu slova, moje lásko,
a slova ktetbou citů jsou —)
chtěl zpívat bych, má černovlásko,
nějakou hymnu mohutnou
a dunět, bouřit plesným pěním
jak rozpoutané varhany
(ach, konfusním tím blabolením
čas mařím těžce získaný —
nuž odpusť). Zítra roven ptáku,
jak prvá s věže udeří,
claque v ruce, v novém, lesklém fraku
já vletím u Vás do dveří
a řeknu Tvému otci všecko
a řeknu mu, jak mám Tě rád
a budu prosit jako děcko,
a on nám musí požehnat.

Mám titul teď, mám postavení,
náš byt už také nalezen
(věř, že mu v městě rovna není,
tak jak si's vždycky přála jen),
ach, zítra, štěstí mé, můj květe,
ach, zítra mým je všecko v ráz —
mé tmavé hvězdy, sladce spěte,
a vzdor velkému pokušení
dnes tisknu plaché políbení,
ne na ty moje hvězdy zlaté,
však tam, kam padlo prvníkráte,
v Tvůj černý, lesklý, drahý vlas . . ."

Dočetla. Štíhlé její tělo
v řasnatém, pestrém županu
jak v sladké mdlobě zvolna sjelo
v klín tureckého divanu,
a její měkká malá ruka
na bouřná ňadra tiskne list,
a srdce pod ním tak jí ťuká,
že možno tyto tepy sčíst,
tmu žhavou, sladkou cítí kolem,
tmu sladkou v ňader úkrytě,
chce plakat štěstím, jásat bolem
a vzlyká jenom hlasitě . . .

Chce čísti drahý list ten znova . . .
Čte . . . Marně . . . Mizí před zrakem
jí všecka jeho vřelá slova,
jen jedno stojí zázrakem,
to zítra! zítra! a jím spíjí
se duše její veselá
jak nejkrásnější melodií,
již na světě kdy slyšela —
ó nejraděj by jako střela
s tím „zítra“ na svých žhavých rtech
z té komnatky své vyletěla
a křičela je po schodech
a běžela by po ulici
tam, kde je stále lidstva ruch,
a to své „zítra“ jásající
jim hřměla v udivený sluch!

Vyskočí. Hledí z okna ven.
Je květen. Zlatý, čistý den.
A proteplený jasný svit
na blízkých domů padá štít,
na věží kříže, moře střech,
jež v křivočarných obrysech
se vine v dál, až jeho lem
s našedlým splývá obzorem.
A nad protější nízký dům

pár topolů ční k nebesům,
rub šedý listů blýská jim
třesavým třpytem stříbrným.
Nad oknem jako vdechnuté
oblaky visí nadmuté,
bělostné, skvoucí cípy jich
se blýští jako padlý sníh,
a po té plachtě zářivé
jak křížky černé hyblivé
dvé ptáků křídlem rozpjatým
se honí letem klikatým;
kol oblaků se v šíři pne
to nebe čisté, blankytné,
tak velebné, tak bez hrází,
až zrak jí leskem přechází . . .

Toť den, kdy duše dokořán
otvírá každou ze svých bran
a když v ni padl blaha svit,
je slz v ní plno na pokraj,
a celý teplý luzný máj
se začíná v nich zrcadlit.

A zas čte drahý list ten znova.
Jak nevýslovně sladce zní
ta všecka jeho vřelá slova,
jak šumí milým echem v ní.

Ó chtěla by zde duši míti
jen jednu duši přátelskou,
na jejíž hrudi pověděti
by mohla sladkou tíseň svou
a zaplakat — — —
ach, máti drahou . . .
— a zdvihá zarosený vlahou
zrak k obrazu, kam denně dává
ty nejvonnější květiny,
tam na ni hledí drahá hlava,
ty něžné oči matčiny
se točit po ní vždycky zdají,
když přecházívá v pokoji —
a hle, dnes účastenstvím plají,
ó matička dnes všecko ví
a jistě z hrobu žehná jí . . .

„A otec —“ plaše na retu
se zachvělo to slovo jen . . .
Jak spustil by kdos rolettu,
byl pokoj rázem proměněn:
svit shas, i v duši plno chmury,
vše chví se v ní tak bázlivě
a, zdá se, matčin obraz s hůry
že hledí na ni tesklivě . . .

Ach, otec . . . po svém kanceláři
až přijde domů v poledne
a s ledovou tou svojí tváří
jak stroj si k stolu usedne
a noviny své klidně zvedne
a zabývá se obědem,
přes brejle při tom na ni hledne
svým ocelovým pohledem
a spartanský svůj hovor spřede,
jak bývá to dne každého:
„Co děláš?“ neb: „Jak se ti vede?“,
neb: „Tak, co máš dnes nového?“
a odpovědi nečekaje
a nepromluvě slova víc
čte do novin zas ukrývaje
tu přísnou z pergamenu líc —
jak má mu v této chvíli říci,
co psal dnes její milující?
A přec jej nutno připravit,
sic hrozno jest jí pomyslit,
co mohlo by se zítra dít!

Má říci: „Tati, člověk jeden
chce nyní vše mi k nohoum snést,
by na zemi mi stvořil eden —“
(toť řádek z Jeho psaní jest)

ach, cítí, jak už tuto větu
by přerušil jí zřetelně:
„Co chceš? Nech floskulí a květů
a mluv jen krátce, reelně!“
Má říci: „Tati, tenkrát v bále,
kam's dovolil mi s tetou jít
po mojí prosbě vytrvalé,
jsem začla nový život žít —“
ne, ne, i to je slovo křivé,
jež nepustil by k prsoum svým,
buď odsek by jí jako dříve,
neb řekl suše: „Vím už, vím,“
(čímž rozuměna pouze jedna
by ovšem byla okolnost:
to bylo dvacátého ledna
před dvěma roky — potom dost).

Jak začít jenom řeč tu smělou,
by začátek už jádrem byl,
by odvahu on její celou
při prvém slově nezabil?
„Chci vdát se, tati!« Hu, tu cítí,
že vbod by se v ni sivý zrak,
jak chtěl by duši její píti,
a rty by řekly ostře: „Tak?“

Ne, ne, ne, tady slova není,
kdo doufal by, je bláhový . . .
a ona cítí v rozechvění,
jak zemře snad . . . však nepoví . . .

Spíš umře . . . ano, umře záhy,
vždyť srdce její uvadne
jak květ, jenž vyšel beze vláhy
a beze vláhy opadne —
ta láska tak je v duši její,
ba láskou její žití je,
když otec z duše vytrhne ji,
tu její žití zabije . . .
Ať zemře . . . pak i otec pozná,
že zhřešil nad tím životem,
a z přísných očí bolesť hrozná
mu vyvře slzí klokotem . . .
i On pak přijde . . . svoje rety
na čela přimkne bílý led
a tváří zahubené květy
zulíbá ještě naposled . . .
jí na hrob vrba zasadí se,
strom, by jí temný stín svůj dal —
tak, jak to píše kdesi Musset,
jenž též pod vrbou tlít si přál . . .

A příští zima na tom místě
svůj sněžný rubáš upřádá . . .

Ó zemře, musí zemřít jistě —
a přec jen zemře nerada! . . .

Na pestrý nízký taburet
si u piana usedá,
kams v prázdno upře teskný hled
a příklop maně pozvedá
a maně ručky zavadí
o klávesy — ten divný zvuk:
mollový akord temně zní
jak výkřik utlumených muk!

A dál a dále praeluduje,
už má i nožku v pedalu,
a zdá se jí, jak klavír duje,
že rozumí jí pomalu.

Not sešit vzala. Hraje zvolna, —
kus duše dává v každý ton:
toť z „Manon“ je ta píseň bolná
z pátého aktu . . . Její skon
pod nebem šírým, zhvězděným
u Havru . . . v dálce kmitá se
pláň moře svitem zeleným . . .

A po bojích a zápase
a po lásce a orgii
to drobné tílko upíra
v nadzemské jakés glorii
na mořském písku umírá.
A její zraků mroucí kmit
moh ještě moře lásky pít
z dvou očí nad ni skloněných,
dřív od ní věčně zničených . . .

Jak prška deště prudká, divá
když padá do vyprahlých hrud,
tak v tesknou duši hudba splývá
a splachuje s ní zemský rmut,
a posilněn zas člověk vstává
z podpatí nevyzpytných fat,
a znovu na cestu se dává
a doufá zas, že dojde snad —
a tenkrát citů hnutím vděčným
rád člověk vřele docení,
jak požehnáním nekonečným
je v trudné chvíli umění . . .

Manon je mrtva . . . Hrdinka má
finale její dohrála,
opřela hlavu ručinkama
a usedavě plakala.

Za stolkem palem, kaktusu
v jich zelenavý stopen šer
bizarrní stojí etagère
ze žaponského bambusu.
Pagoda — mandarin to as —
a fifigranských figur sbor
a knihy, mušle, něco vás
zde tvoří roztomilý chor.
Z té směsi podobizen dvé
se dívá v pokoj, oči jsou
tak živé, rysy mladistvé —
dle kroje ženich s nevěstou.

A teskný stín na bílém čele,
má hrdinka k nim vzpírá hled:
tak zřeli její roditelé
před čtvrtstoletím v tento svět . . .
To štěstí, jež je blažilo,
jim z očí, rtů a čela, tváří
tím odleskem svým čistým září —
i jí by dnes tak zářilo,
však otec . . .
Je to otec ten,
jak tenkrát v svatební svůj den?
A což ty city z doby té
by v něm tak byly zasuté,

a s matkou zašlé v hrobu tíš,
že neuznal by jich dnes již?

Myšlénka jedna velká, smělá
teď její duší projela,
však jak by hřích spáchati měla,
se tajnou hrůzou zachvěla . . .
A přece . . . hřích to nemůž býti,
snad Osud sám tak kyne jí,
vždyť z lící otce, matky skvíti
jí nechal novou naději.

Jde v pokoj otcův. Dobře ví,
že psací stůl tam dubový
má schránku, v které památku
si chová otec na matku.
Když tenkrát matku pohřbili,
ji otvírával po chvíli
a seděl jako v strnutí
nad mnohým kouskem bez hnutí . . .

Jakýsi svatý strach ji jímá.
Zásuvku táhne nesměle,
jakoby v schránku sanctissima
sahala drze v kostele . . .
Hle, portrét s datem od maminky,
zde atlasové střevíčky,

zde dávno suché konvalinky,
zde malé brusle, pentličky,
zde listy matky, žluté blánky,
kdos červenou je stužkou spjal,
a zde jsou ony husté stránky,
jež tenkráte jí otec psal . . .

Ty čte. A zvláštní divný cit
jí začal mladou duší chvít,
cit toužení a radosti
nad sežloutlou tou zašlostí . . .
To všecko, všecko se v nich vrací,
cit, slova, štěstí, touhy ty,
jež ona s malou variací
má ve svém stolku ukryty . . .

A řádky vrší se a vrší,
jako když v máji tiše prší,
a každá kapka blaživá
jen osvěžuje, prospívá . . .

I máť svůj měla román malý:
jí zakázali, zbraňovali,
že otec neměl jméno, jmění
a dostatečné postavení . . .

Vše podobně, jak dneska u ní,
i oni měli nehod směs —
nad žalů jejich vyschlou tůní
by zavýskla si s chutí dnes . . .

List poslední . . . Byl chvatný, krátký:
„Mám postavení“, zní ty řádky,
„mám vše, co Vaši žádají;
můj anděli, má černovlásko,
ty hráze nyní padají,
a přijdu zítra, moje lásko,
a budu otci, budu matce
na srdce klepat přísnou tíš,
a ti mě neodbudou krátce.
Vždyť prosit umím, to Ty víš.
A pro dnes ať Ti andělé
sny zlaté sijí po čele
a pro dnes plaché políbení,
ne na rty — to já nesvěřím
nést s listem ruce posluhově —
posýlám Tvojím kadeřím“ . . .

Byla by hlasně výskala . . .
Na ňadra tiskla list a v nově
jen líbala a líbala . . .

* * *

Je dvanáct. V ňadrech jejích tluk
tak zní, jak přehlušit by chtěl
těch starých hodin táhlý zvuk,
jenž rozlehle tou jizbou zněl.

U dveří zvonek zavzněl již,
a rychle udělala kříž . . .

Odměřen jak ty hodiny
sed otec do pohovky svojí
a rozhledl se po pokoji
a ptá se: „Kde jsou noviny?"

Zmužile dala mu dvě blány,
jež pod zástěrkou kryla kdes:
List jeden dávno, dávno psaný
a druhý, jenž jí přišel dnes . . .

Čte prvý . . . je mu jaksi cizí . . .
čte lhostejně . . . tu rázem však
stín ledový mu s čela mizí
a mžikat začne sivý zrak
a v hlubokém tam jeho šeru
cos kmitá slabým odleskem,
co v očích tam na etagèru
mu plane plným zábleskem . . .

A promodralá ruka chvěje
se nyní jaksi nezvykle
a v slunce lesku cosi skvěje
se zrádného mu v brejlí skle.
Vzal druhý . . .
Dočet . . .
Z hloubi vzdych
a ruce na stůl klesnout dal,
pak otíral skla na brejlích
a v prázdno kams se zadíval . . .
Zas vzdychnul si . . . Zrak upjatý
vrh na ni . . . Ona tiše stojí,
půl doufá, půl se ještě bojí,
má ruce pevně sepjaty . . .

„Nu, přiveď mi ho tedy sem,
počkáme na něj s obědem,“
dí měkce, „rychle prostři mu,
dej víno k hodu dnešnímu —
řek rázem jedné hodiny?

Tož dej mi ještě noviny!“

TŘI PODOBIZNY

PANÍ HEDVĚ MACHAROVÉ

I.

Návštěva zde . . . uvítání,
hlučná radosť s obou stran . . .
objetí a vyptávání . . .
a již salon dokořán,
kam si hosta vede maman
na kávovou besedu . . .

Lili je teď s Bibi sama,
stojí jizby ve středu,
kam zář slunce kosmo padá.
Modravého prachu pruh
od podlahy k oknu skládá
ve sloup pestré prvky duh.
Lili celou půlí těla
stojí v této záplavě
(— má tu aureolu zcela,
jaká dána k oslavě
v chrámě zjevu každé svaté
na zatmělých obrazech,

jinak v míře vrchovaté
liší však se od žen těch:
nemá svatý mráz ten v oku,
ne jich stáří, ne jich vzlet —
mojí Lili toho roku
bude teprv sedm let —)
světlý vlas, jejž na zad tlačí
tmavý půlkruh hřebenu,
k ramínkům se hustě stáčí
chumlem zlatých prstenů,
líčka žhou jí, ne však strachem,
překvapením — ne a ne:
planou stálým zdravým nachem
broskve čerstvě trhané.
A ty oči! barvu mají
polní bledé fijaly,
pod dlouhou se řasou tají,
jak by světu skrývaly
pohled v duši, kde as leží
ráj jakýsi přesladký...
jsou tak tajůplné, svěží,
jako modro pohádky...
Bibi také starší není,
je však suchá, její líc
má to bledé zabarvení,
které léta zvětšujíc

časnou vážnost jevit zdá se;
oči velké s leskem mdlým
hledí kolem v stálém žase —
jedny z těch, jež s oddáním
v celém žití jedno znají:
celou duši v pohled dát
a jím, co zde rády mají,
obdivovat, zbožňovat . . .

Lili prstík na rty klade
a s pohledem znícenym
po špičkách se nazpět krade
šeptajíc: já něco vím . . . —
v zadu v koutě stojí skříně
a v ní spousta úžasná:
zařízení do kuchyně,
jizba jakás překrásná,
divadélko s tuctem mimů —
mnoho, mnoho možno zřít,
co by ani plukem rýmů
nedalo se vyslovit:
též tam postel odestlaná
s poduškama bílýma,
na ní leží dlouhá panna
s nehybnýma očima:
Lili pátravě jí hledne

v bíle malovanou líc,
z postýlky ji jemně zvedne,
v náručí ji houpajíc,
vrací se a ručky kyvem
ku divanu Bibi zve,
jež v napjetí žádostivém
nesla po ní zraky své.

Nyní sedí. Mezi nimi,
o zeď dobře opřena,
bledá, s hledy nehybnými
sedí panna hubená.
Lili šeptá. Vypravuje,
Pepi že už druhou noc
nespí (Pepi panna sluje),
zuby prý ji bolí moc;
babička prý dnes jí řekla,
že se Pepi dokonce
nějakého hřmotu lekla,
proto, že jen tichonce
mluvit smí se, dvéře lehce
zavírat a nedupat;
Pepi též prý v noci nechce
z postýlky se nechat brát;
babička že povídala
zas jí novou pohádku

o Růžence, která spala,
o Honzovi ze statku,
jenž prý nosil hvězdu zlatou
pod kadeřmi na čele —
(buď se Lili mojí matou
pohádky ty přeskvělé,
jak hned na tom reku zříme
my i čtenář každičký —
či — a to je mínění mé —
v hlavě její babičky
se ty nitky pohádkové
musí splétat všelijak,
by se zdály z brusu nové,
až opředou Lilin zrak . . .)
— a ten Honza že prý jednou
na vraníku jel a jel
cestou pustou, nedohlednou
v divný les, kde zámek zřel,
kde prý bylo stříbra, zlata,
až prý přecházel mu zrak,
vzadu sedí spánkem spjata
Růženka, ji hlídá drak —
(čtenář vytkne drobné Lili
běh snad dosti logický —
oh, můj čtenář se zde mýlí:
to jen duch můj básnický

spracoval ty řeči její —
ona hned již s počátku
spletla jednom ve peřeji
Pepi i tu pohádku.
Bibi však jí rozuměla;
poslouchala dojata,
v černých očích se jí chvěla
duše touhou napjata,
a ten celý příběh lepý
hned si živě kreslila,
při tom ručkou vlasy Pepi
bez ustání hladila.)

Příběh stoupal . . . Honza bije
s drakem se . . . boj urputný . . .
poslední mu hlavu s šíje
useče meč mohutný —
a hned vše rozkvétá valem,
dýše vůní čarovnou . . .
v posled Honza stal se králem
a Růženka královnou . . .
(Všichni jiní vypravěči
zmlkli by tu kratičce,
ale Lili přejde řečí
ihned k svojí babičce.)

Její babička prý vlasy
má tak bílé jako zeď,
že prý před dávnými časy
jako ona, Lili, teď,
byla taky takhle malá;
Lilinu prý maminku
nějaká jí vrána dala
zavinutou v peřinku;
maminka že povídala,
s babičkou že už je kříž,
bude prý už beze mála
teď z ní druhá Lili již;
maminka že často pláče,
jsouc s ní, Lili, v pokoji,
že jí říká: moje ptáče —
a že pro ni vystojí
mnoho strachu: nejraději
že prý by ji zavřela
před světem, by duši její
neotrávil docela . . .
— Ale já bych — Lili míní —
byla přeci nejradši
Růženkou, co spala v síni
zámku v lese, bodláčí. —

— A já taky — Bibi táhle
a nesměle prohodí.

Chvíli ticho. Lili náhle
hlavičkou svou pohodí,
s divanu se sveze na zem
a svůj plný obličej
v chmurný výraz stáhne rázem,
jak u vzrostlých vídá jej:

— U nás krejčí dneska zase
tloukl dole paní svou! —

Bibi hledí ve úžase
na ni tváří strnulou.

— To — dí Lili s indignací —
je přec jenom ošklivé! —

Bibi jako echo vrací:
Jo, to je přec ošklivé! —

V čtverci lesklém na parketách,
kam dopadá slunce pruh,
v němž se točí v modrých četách
blýskající prvky duh,

leží Pepi, v zemi hledí
nehybnýma očima,
roztažená, slova nedí,
nikdo si jí nevšímá . . .

II.

Je zimní večer. V pokoj vejdem tmavý.
Na okna padá přísvit mihotavý
luceren z ulic. Jiskrnými blesky
tu ledné hrají na sklech arabesky
a pohlcují tento přísvit. Z kamen
naproti v koutě vyzařuje plamen
tenkými proužky. A tím šerem vlaje
příjemné teplo, s kterým smísena je
ta zvláštní vůně čistotná a tichá,
již pokojíček mladých dívek dýchá.

Jen táhlý tikot hodin s jedné stěny
a hukot v kamnech volný přitlumený
a chvilkou ohně zvučné zapraskutí
lze slyšet — jinak nikde ani hnutí . . .

Teď v pravo od kamen se něco hnulo,
jak by se křeslo bylo posunulo,

a jasný hlas vzdych do tohoto šera:
— Ach, Bibi, Bibi, touhle dobou včera! . . .

A z leva, kde se také hnulo křeslo,
za odpověď se elegicky neslo:

Ach, Lili, včera — bylo lépe věru! . . . —
A zase ticho zavládlo v tom šeru . . .

— Víš, Bibi, včera asi touto chvílí
švadlena přišla, my ji obstoupily,
babička, matka; přinesla mé šaty.
To víš, byl každý zvědavostí jatý,
já nejvíc: švadlena mi šaty nese,
v nichž objevím se na svém prvním plese.

To strojení! V saloně zatopily,
pět svíček k zrcadlu mi postavily
a česaly mě. Máť má — nikdy dříve
jsem nezřela ji v náladě tak živé
a radostné — se kolem mne jen točí;
a babička div nenechala oči
na každé stužce, stále povídala
a na své staré bály vzpomínala —
nu, babička má! Víš, jak máti říká,
že té se život víc už nedotýká,

že z přítomna už lepší část jen cítí
a v zpomínkách jen mladé slunné žití . . .
Švadlena při tom ještě na mně šila,
tu jakýs záhyb, tu cos přišpendlila,
a stáhly mě, až nevolno to zraku,
a mně přec lehko bylo jako ptáku!

Pak máť mi dala perly své kol šíje
a zatkla do vlasů dvě kamelie —
já byla hotova! Věř, nic jsem nemyslila,
já ani nevím, zda jsem vůbec žila,
já čekala, kdy přijdeš, a co dále
pak bude asi v tomto celém bále . . .

Tys přišla, a já zajásala v duši,
jak tobě pěkně bílý šat ten sluší,
na hrdle na sametce křížek zlatý;
a kamelie ve tvou kadeř vpjaty,
věř, byly stokrát krásnější než moje — —

— Mlč, Lili, o šatech; znám ruce svoje
co dovedou, však mně to jedno bylo;
já nejsem nikdy hrda na své dílo
a jdu, v čem mohu. Já však zřela na tě:
tys byla bájná od hlavy až k patě
jak z pohádky zjev — a já zřela předem,
že nespatřím tě živoucím svým hledem
po celou noc, bys vedle mne si sedla. —

— Já, Bibi, chtěla, ale nedovedla
jsem odříci; tu vždycky přijde kdosi
a tak ti dojemně a pěkně prosí,
že zarmoutit ho nechceš; jednou kolem,
ty řekneš předem — a on s teskným bolem
pohlédne na tě — tančíš dvakrát tedy,
pak promenáda a pak do besedy
se staví čtverce, a už zas to duje
a dotančí se, zas se promenuje,
pak začne valčík, dva, tři tanečníci
čekají na tě s prosebnou zas licí,
ty tančíš, tančíš, myslíš: sednu chvilku;
je pausa — v tom se řadí na čtverylku
a už se tančí — — a ten čas se řítí
tak rychle jako dosud nikdy v žití.
Věř, strnula jsem, když tu půlnoc byla,
vždyť jak bych sotva půlhodinku žila!
Nu, a v té pause přec jsem přišla k tobě... —

— V jídelně, Lili, sešli jsme se obě.
Jen tělo tvoje; kde jsi byla duší,
můj rozum ovšem hádal i teď tuší:
nahoře v sále. — Víš to, když jsi jedla,
žes neustále jednu řeč jen vedla:
že ráda jídáš řízky? —
— Možno, Bibi.

Však nejraději bych byla bezpochyby
ti s pláčem zajásala, jak jsem šťastná,
jak dnešní noc je čarovná a krásná,
a přec — žel bohu — kvapí! Však teď, rci mi,
jak ty se kocháš vzpomínkami svými
na tuto noc? Jak a s kým tančila jsi?
Jak se ti líbil? Co ti říkal asi?
Co bál ten vůbec? —
— Bál mě bavil, Lili,
můj první bál . . . tam toiletty byly
úžasné věru — vděčna jsem tvé máti,
že ráčila mi průvod svůj tam dáti;
i tanec bavil by mě — kletba byla,
že nemotornost má se uplatnila,
— ty víš, jak tančím — kdož tančili se mnou,
to poznali též a s poklonou jemnou
po dvou, třech krocích se mi poroučeli,
pak nespatřila jsem jich večer celý.
Však neželím; já stíhala tě zrakem,
jak polétáš tím pestrým lidí mrakem,
jak bavíš se, když byla promenáda —
a byla jsem tak všemu z duše ráda. —

— Cos řekla, Bibi, tomu tanečníku,
jenž uchvátil mě zrovna v okamžiku,
jak vešly jsme? Já pranic neviděla

než uhlazené vlasy kolem čela
a zlaté brejle, později viděla jsem,
že hezký muž to, mluvil pěkným basem
a vybranými slovy — hádám skorem —
že bude asi někde profesorem.
A ten, jenž zadal se mi na besedu,
básníkem zdál se být dle řeči, hledu,
tak snivě zřel a mluvil velmi krásně
a citoval mi roztomilé básně;
pak student kýs, ten vplétal v rozhovory
komické vtipy na své profesory,
byl zábavný, a teď si představ, Bibi,
on říká, jak se mu mé jméno líbí,
(já řekla mu je), dále řečí dlouhou
mi povídá, jak zůstane mu touhou
mě spatřit ještě, ptá se, doufat smí-li —
a jeho oči tak mě uprosily,
já řekla mu, kdy chodím do piana,
on na to, bych nebyla polekána,
když zjeví se mi za některým rohem.
Teď rci mi, není-li to v směru mnohém
hotové vyznání? Já neberu to přísně,
on jen chce přinést Hálkovy mi písně,
ty budem čísti. A pak na chviličku
přec můžem provést žertovnou s ním hříčku,
nic vážného, vždyť my ty muže známe,

a proto, viď, se nikdy neprovdáme.
Co měla mát má z toho, že se vdala?
Vždy říká mi, jak noci proplakala
a mě že raděj v klášteře by zřela,
neb sebe v hrobě, kdybych vdát se chtěla! —

— Ne, Lili, my se nikdy neprovdáme! —

— Vždyť, Bibi, se tak spolu rády máme,
co víc nám schází? Kdybys mužem byla
ty, Bibi, pak bych takhle nemyslila —
ty jediná bys měla srdce zlaté! —
— — — — — — — — — — —

A štíhlé tělo na zad povypjaté
před kamna kleklo, dvířka otevřelo:
řeřavé uhlí tam se zlatě rdělo,
a jeho záře na obličej letla,
a v hloubi očí zaplála dvě světla
malinká, tečky dvě se blýskající,
a dlouhé řasy nemohou jich stříci,
ač zorničku před žárem ukrývají.
A tváře, čelo, rty se hořet zdají
červánky plamennými těch dnů štěstí,
jež jistě musí téhle hlavě zkvésti.

Teď zakmitla se ještě ručka bílá
s lopatkou uhlí, rychle přiložila,

zavřela dvířka . . . postava zas tmavá
se země rychle elasticky vstává
a dí, a touha chvěje se jí v hlase:

— Ach, Bibi, kéž už jdeme na bál zase . . .

III.

Bibi má, tvůj dnešní list
znova zas a znova beru,
musím zas a zase číst,
a zas je mi k pláči věru.

Bibi drahá, pravdu máš:
jak by od dne mého sňatku
přátelský ten svazek náš
ztratil se v tom shonu, zmatku,
jež mnou tenkrát zmítaly —
totiž: ztratil duši svoji;
jeho formy zůstaly:
chladné řádky, které v roji
poletaly sem a tam —
nevíš, jak mi hořká byla
tvoje přání k jmeninám,
prosby, bych tě poručila
muži svému, dětem svým,

psané s pečlivostí velkou;
jak tím řádkem kratičkým,
že se staneš učitelkou,
zařízla jsi tenkráte
jako nožem k srdci mému,
(tenkrát ruce sepjaté
řekla jsem jen: konec všemu!) —
po tvém listu chápu dnes,
že též vina na mé straně:
psala jsem ti listů směs
a neřekla odhodlaně:
Bibi, mluvme upřímně —
ne, já zatím dlouze psala,
kterak služky zlobí mě,
že má zub má dcera malá
atd. — však o tom dost.
Bibi moje, Bibi milá,
díky za tvou upřímnosť,
jež nás sobě navrátila.

Bože můj... Tvé dnešní psaní...
Nad každičkou řádkou tou
plakala bych bez přestání
nad tebou — i nad sebou...
Ty si stýskáš: osaměle
světem plynu — nevím kam,

vrásky lezou po mém čele,
a já se jen pořád ptám:
nač se soužit, k čemu žíti?
Kdyby aspoň kdos tu byl,
jemuž by moh člověk díti:
i nejmenší ze svých chvil
zasvětit chci tobě, drahý —
jinak ty dny bezcenné
pohodím kdes v prostřed dráhy
bídné, tmavé, ztracené ... —

Čili prosou, moje Bibi,
smysl chápu-li těch slov,
myslíš, že ti jenom chybí
trochu lásky v srdce krov ...
Bibi moje, co ti říci?
Nevím, zda tě přesvědčí,
co ti ruka moje chvící
s upřímností největší
napsat hodlá ... Nepřesvědčí,
vím to předem, dobře vím,
marny jsou tu lidské řeči,
kde jde srdce s právem svým —
ale slyš: jsem vdána tedy,
dobře vdána — říkají —
muž je zdráv, pod mými hledy

děti pěkně vzrůstají —
ale šťastna nejsem; cítím
strašnou všednosť v nitru svém,
a tak plížím se tím žitím
že i sobě hnusna jsem —
a ty myslíš: láska! Bibi,
věř, že bych se smála ti,
jen v mém nitru cosi kdyby
nezačalo sténati . . .

Láska! . . . Byla tu snad . . . kdo ví? . . .
Příliš krásný je cit ten,
neměl by být člověkovi
na tom světě dáván v plen —
vždyť ti, které ona pojí,
nemají na práci nic
než ji bíti vášní svojí
v etherickou její líc —
snad ti smysl toho temný,
pak mi věř, jsem zkušena . . .
snad to chápe duch tvůj jemný,
a ty zíráš zděšena
na mé řádky . . .
Bibi moje,
uzavřenou květinou
je ta smutná duše tvoje,

má však věčně vůni svou . . .
list tvůj dchne jí každou řádkou.
Kdybys dneska zemříti
měla — pro tu vůni sladkou
hned chci s tebou měniti . . .
Nevíš, jaká sudba krutá
dovede to v světě být:
býti prázdna, vyvanuta
a přec dýchat a přec žít . . .
Jak vše přišlo — nelze říci,
ani hádat nebudu;
žádné rány hřímající
zavilého osudu,
žádná bolesť, žádná ztráta —
ale všecko to je zde,
o čem moje máti zlatá
říkávala: žití zlé . . .

Moje máti . . . Hlava její
jeví se teď zrakům mým:
bezútěšnosť v obličeji,
a já tak jí rozumím . . .
Dnes mi jasno, ze vší síly
proč se tenkrát vzpírala
mému sňatku; proč v té chvíli,
když mi přec pak žehnala,

řekla mi: Buď stloustneš, dítě,
nebo budeš nešťastnou . . .
Často utíkám se skrytě
k vzpomínkám a duší mou
táhnou chvíle z dětství mého,
naše bály, zábavy,
sny tak rázu veselého —
vše má nádech modravý,
jako mívá čistá dálka —
a vždy hlasem tesknoty
cosi v duši mojí zalká:
bylo — však ne při tom ty . . .
Vidíš, Bibi, stotožniti
nikdy se mi nezdaří
sebe s dívkou plnou žití,
jak ji duše moje zří . . .
Chvilkami též čekám cosi —
zázrak, jenž mě spasí snad,
ale za dnem den mi nosí
všecko staré v žití sklad.
Jsem už pětatřicet roků,
kdy se nejde jináče
nežli v pěkně volném kroku
a už nikdy neskáče . . .
A co čekám — snad se stane
také zvolna . . . Do vlasů

ponenáhlu jiní skane,
a pak k svému úžasu
člověk bude děckem zase;
jako bílá babička
bude v podvečerním čase
hýčkat děcka maličká
dětí svojich . . . Vidím živě
babičku svou . . . život dřív
též prý strh ji v proud svůj divě,
za to západ na podiv
vzplál jí pěkně; šťastna byla.
Víš, jak často sešlý hlas
ještě k zpěvu naladila? —
Toť div, jenž mne čeká as . . .

A jak takto — ptáš se — žiji?
Tuto chvilku mám jen klid,
nejlepší co v mizerii
svojí mohu vůbec mít.
Tchyně, ta šla s hochy mýma
na procházku; holčičku,
jež mi v kolíbce teď dřímá,
houpám nohou trošičku.
Muž je dosud v kanceláři.
Venku pěkně. V ulici
hází dubnovou svou záři

slunce zlatem sršící.
Neláká mne . . . nějak štítím
se teď styku se světem
raději čas trávím šitím
nad svým spícím dítětem. — —

Piš mi brzy, Bibi má.
Piš mi hodně, já též budu.
A zas slovy přímýma,
člověk nezbaví se trudu,
ale ulehčí si chvíli.
Líbám tě a jsem tvá

Lili.

P. S.
Zde je podobizna ta.
Vidíš prořídlé ty vlasy
lícní kosť, jež vypjata
nad obyčej zdá se asi,
nad tou lící zapadlou
pohleď v zkalené ty zraky —
pak tu hlavu uvadlou
kolorovat musíš taky:
vem ten nádech nezdravý
první žluti podzimkové —
pak to, co tě pozdraví,
je vše, co se Lili zove.

MARIE WILTOVA

SLEČNĚ ANEŽCE SCHULZOVÉ

Slavná operní zpěvačka, Marie Wiltová, skonala ve Vídni dne 24. září 1891 příšernou samovraždou. — — —

Po prudké a vášnivé rozmluvě s jakýmsi mladým elegantním mužem vyběhla v jednom domě vnitřního města do čtvrtého poschodí, odkudž se vrhla do dvora. V příštím okamžiku leželo korpulentní tělo její na kamenné dlažbě jako beztvárná zkrvavená massa. Neopětovaná láska osmapadesátileté umělkyně k onomu muži sotva šestadvacetiletému dohnala ji k tomuto kroku . . .

Z novinářské zprávy.

Kus lokálky . . . jen jeden článek,
jichž v ploše žurnálových stránek
se denně řetěz mihotá . . .
Už všední je a otřepaná
ta slední zoufanlivá rána,
jíž vyzní, mocí zpřetrhaná
ta vetchá struna života!

Bizarrní fraška, tragedie,
jež Osud vytrvale vije
před tváří svého publika,
by dnes je ještě jala plně,

musí se rovnat hrozné vlně,
být sestrojena důmyslně
s vší vervou toho básníka!

Nuž, báseň byla podařena:
Zde neforemná tlustá žena
svou roli odehrála již;
rty vadnoucí si přihnout chtěly
tam ještě pohár lásky vřelý,
kde zavírá se život celý
a myslí na kostel a kříž!

A intressantní moment ještě:
Ten život spěl pod proudy deště
to kytic, věnců, vavřínů —
jak pěkný pendant Osud tvoří
ku dramě, kdy v Lesbickém moři
plout nechal (též po lásky hoři)
antickou hlavu Sapphinu! — —

To světu stačí, jde se dále
jak od truchlohry dokonalé
v denního žití peřeje,
a čeká v touze nenasytné,
kde zdarma nová hra se skytne,

jež na pár chvil zas zájem chytne
a svadlým nervem zachvěje . . .

Já stál jsem tehdy v lidí vřavě,
jež tlačila se nedočkavě
ku zohavené mrtvole;
jí neviděl jsem; já měl dosti
těch hluchých řečí banálnosti,
úsudků plných lhostejností
a vtipů drzé svévole.

Tu vzpomínal jsem na tu chvíli,
kdy ona v lesku slávy, síly
před plným domem zpívala!
Z té ženy s nízkým plochým čelem
s vídeňské zelenářky tělem
genius zářil v lesku skvělém
a božská velkost splývala!

To bylo v „Aidě“. Žhavé chvění,
opojné jakés rozčilení
rozlito bylo divadlem:
zde oči jenom poslouchaly,
zde nervy strunami se zdály,
v něž její tony dopadaly
a znova hřměly v nitru tvém.

A ona zpívala a hrála . . .
Ta celá duše její tála
v ton vítězný a vířící . . .
ne, nehrála, to ona žila,
vše trpěla, vše procítila —
vždyť tenkrát sprcha slzí lila
se zřetelně jí po líci . . .

A jaký život ležel za ní?
Nevlídné mládí, namahání
a úděl chudé dívčiny:
ta jednotvárná práce všední,
jež plouží se tak od dne ke dni,
ta resignace, s kterou bědní
zří tupě v příští hodiny.

Pak vdala se. Muž s postavením
(— partie dobrá — běžným rčením),
se ráčil nad ní smilovat;
byl sňatek to, jak zvyk je lidu:
ty odeženeš od mně bídu,
já budu sloužit tvému klidu,
o kuchyň, prádlo pečovat.

Tak mohla jít tou cestou žití,
jak jiných sta jí zříme jíti:
v svém malém kroužku vážena,

ctít příbuzné, mít známé dámy,
houf dětí, boje se služkami,
pak hrát si s vnuky, se vnučkami —
a žití plavba skončena.

Však v těžkopádné duši její
se zvolna touhy probouzejí
a větší, vyšší, smělejší,
a v srdci, v němž jen stíny žijí,
teď tony rodí se a bijí
a slívají se v melodii
nad lesní orkán bouřnější.

A naslouchala hlasu tomu
a poslechla. A s bohem domu
i muži dala bez žele.
A zdálo se jí v okamihu,
že střásla jakous kletbu, tíhu,
že teď otvírá žití knihu
a že v ní našla účele.

A žila, žila . . . Všecka práva,
jež příroda nám lidem dává,
svým bohům dala na oltář;
den nebyl pro ni; ožívala
až v šatně, kde se oblékala,

a žila, na prknech když stála,
stopena v sterých světel zář.

A žila, žila . . . Světem dálným
se nese letem triumfálným
a vše jí leží u nohou:
titule, skvosty, sláva, jmění
i kritik zbožné zanícení —
vše, čím se platí za umění
pod touto modrou oblohou.

A pak . . . Kus staré theorie,
jež u tragiků řeckých žije,
se na ni náhle navíjí:
když božstvo pozemským se stává,
vždy křehkou schránku na se brává,
však když svůj úkol dokonává,
tu schránku Fatum rozbíjí . . .

Tak po letech jí tucha bolná
znát dává, že vše mizí zvolna,
hlas, léta, život, vavříny —
tu v těžkopádné duši její
se potlačené touhy chvějí
a srdce hrobu u veřejí
svůj žádá román povinný . . .

Jak hořce asi rozhlédla se
po zašlém, takhle žitém čase,
jakou as struskou bezcennou
jí byly pocty, velkost, sláva,
ta náhrada, již božství dává
za odřeknutá srdce práva,
za mladosť šumně ztracenou!

Ne, nedopadlo její tělo
na kámen dvorku; ono hřmělo
ve vyčítavém chropotu
kams jinam. V líc geniu svému,
v líc tomu božství ukrutnému,
své slávě klnulo i jemu
i nežitému životu.

BEZ OVOCE...

PANÍ ZDENCE KREJČOVÉ

Jak zvadlý úsměv stařeny
svit slunce žlutým parkem chví
a hází záblesk zlacený
v zem do mokrého listoví.

Na osluněné lavici
pod kaštanovou alejí
tři dámy sedí mlčící
a kamsi v prázdno vzhlížejí.

Ta jedna jako zima je,
ta zima, kde vše kryje sníh,
kdy ona hledí do kraje
pohledem očí ledových.

Dvě druhé: mračno na čele
a v očích pohled hořce zlý,
dvě jeseně to zmrtvělé,
jichž květy planě odkvetly.

A chvilkou přejde kolem nich
dvé milenců; tu zní jim v sluch
ten nejšťastnější lidský smích
a slova plná sladkých tuch.

A chvilkou mladí manželé
jdou, v hledu stopen zářný hled,
k nim dolétají vesele
stlumené trosky šťastných vět.

A chvilkou chůvy s dítkami
se kolem zvolna loudají,
ty děti třepou ručkami
a smějí se a žvatlají.

A chvilkou vzduchem zlaceným
to žalostivě zašustí,
když starý kaštan k nohám jim
svůj žlutý vějíř upustí . . .

A Zima plaše, zmateně
svůj teskný pohled zavěsí
na dvě své vedle Jeseně
a nenápadně vzdychne si . . .

Z VLAKU

PANÍ MARII ŠIMÁČKOVÉ

Unaven odstoup jsem od okna
a přivřel znavené oči —
ten kraj se zrovna šíleně
kol vlaku do zadu točí!

Je líp těm letícím kulissám
tam venku vale teď dáti,
vlak nechat dunět, kolíbat
a chvilku zde pěkně spáti . . .

A dřímám . . . Čertovo plemeno
ty ženské se svými hlasy!
Pištivých, řezavých, kvičících
jich vedle šest sedí asi!

A tak sem slyším přes příčnu
ten jejich rozhovor celý,
o koze, slepicích, housatech,
o mrkvi, cibuli, zelí.

A to se diví jak na povel,
kde pranic k podivu není,
smějí se každé hlouposti
v protivném hlaholení.

Vlak písk a jedem v stanici.
Jakási babička cupe
s venkovským modrým uzlíkem
a leze v vedlejší kupé.

Zas jedem . . . A vedle začíná
hlasitý rozhovor znovu:
babka je v křížovém výslechu —
rozumím každému slovu.

Kam jede? Jede do Hory.
Návštěvou? Ba. Smutnou ale,
Jeníček její sedí tam
už měsíc v krimnále.

Jak? Proč? — A stařena vypráví.
Bez pláče, bez slz a vzlyku —
ti lidé, třebas zlomeni,
mají ten klidný ton v zvyku.

Má ještě muže. Jeníček
je dítě jejich. A v Luhu,

dvě míle na půlnoc k hranicím
chalupu mají bez dluhů.

Jeníček jejich lásku měl,
zalíbil selskou si dceru,
Barušku pantáty Novotných —
však jí už tenkráte věru

ta známost líbit se nechtěla.
Mladým však ať někdo radí!
Hlavou jen pohodí, zlobí se —
inu, to mládí je mládí!

To děvče bylo jako květ,
co pravda. Ale květ z pekla;
bez pojmů, jak vítr nestálá,
po mužských zrovna jak vzteklá.

Zdála se Jeníčka ráda mít,
měsíc, dva — všecko šlo hladce,
hoch už se chystal k veselce,
řek o ni otci i matce —

tu na konec aprilu přistih ji
— šel, chudák, máje jí vstavit —
v půlnoci v zahradě s Borůvkou,
— čeledín jejich — se bavit.

Jeníček je tak dobrý hoch,
prchlý však, že až bůh brání,
zavírák vehnal mu do prsou,
Borůvka nevzdych už ani.

Dva dny se toulal bůhví kde,
pak přišel, tiše sed k stolu,
a dal si hlavu do dlaní,
a tak jsme plakali spolu.

A už tu byli četníci,
železa, vůz a už jeli
do Hory, k soudu — —
teprv teď
věty se vzlykavě chvěly . . .

„To bude jistě pověšen!“
z žen jedna rozumně míní.
„To jistě!“ praví jiný hlas.
„Tak vy tam jedete nyní?“

„Pár buchet vezu mu, buchet pár,
on je tak vždycky rád jídá . . .
Můj bože, pověšen . . . bože můj,
ta hanba pro něj, ta bída!

Ti páni mají paragraf,
tím všecko změří tak hbitě —

ale, mí zlatí lidičky,
vždyť je to přec moje dítě!"

Sténala chvilinku. Jedna z žen
zvědavě zeptá se znova:
„A co ta jeho Baruška,
jak se teď po tom všem chová?"

„Pánbůh jí odpusť všecko zlé,
ty moje noci a hoře!
Už zas má nyní jiného —
a Jeník jak by pad v moře!"

„A tatík váš?" se jiná ptá.
„Tátové jinak vše míní.
Jeníčka jenom proklíná,
sám by ho utlouk snad nyní . . .

Vlak písk, a jedem v stanici.
Toť věru Kutná už Hora.
Šedivá, mlčící, rozhlehlá,
chrám Panny Barbory shora

tenkými vížkami dívá se
po šírém barevném dolu.
„Tak s Pánem Bohem buďte tu,"
stařenka bere se dolů.

Dívám se za ní, jak se jí
šedivá hlava ta třese,
jak pozorně modrý ten uzlíček
v uvadlých rukou svých nese! . . .

A jedem zas. A zadumán
poslouchám dunění vlaku —
ta sešlá, drobná stařenka
tam ještě míhá se zraku.

„Ach, což ta láska mateřská
přes časy, přes hrob hoří,
neumrazíš ji na horách,
neuhasíš ji v moři.“

Tak mi ta sloka napadla,
ta sloka Nerudova,
a já si říkal ji hlasitě,
a maně zas říkal ji znova.

A k vlaku dunění dál a dál
ty verše zněly mi v sluchu,
a jak jsem je stále skandoval,
tu stařenku viděl jsem v duchu.

MIMO CESTY ŽIVOTA

PANÍ FRIDĚ ŠAFFOVÉ

Zvon k ranní hóře zaznívá —
sestra Beata neživá.

Našli ji v celi přitmělé
pod křížem Vykupitele.

Ta její sněhem krytá leb
do starých klesla modliteb

a v smrti líbal svadlý ret
pomněnku suchou z dávných let . . .

A s dřeva kříže chvílí tou
svou hlavu kloně zmučenou

zřel teskně na ni Kristus Pán,
o nevěstu svou oklamán . . .



LIST*)

NEJMENOVANÉ

*) Řádky tyto jsou jen z části mým majetkem. Autorkou jest vlastně ona Nejmenovaná, jejíž list náhodou se mi dostal do rukou. Nechť vlídně přijme toto připsání.

So sprach mir ein Weib
„wohl brach ich die Ehe, aber
zuerst brach die Ehe — mich!“

Fr. Nietzsche:
Also sprach Zarathustra, III. 303.

Víš všecko. Dobře. Nečekej však tady,
na poslední té známce, že my dva si
kdys čímsi byli, nečekej v tom listu
mé omluvy a lítost kajícnice.
Je monolog to služky na odchodu
(a — ruku k srdci — víc já nebyla ti
než služkou, jíž jsi ráčil dávat najíst
a jíž jsi hodil časem šat nějaký
a již jsi blahosklonně vedl někdy
na ples a koncert nebo do divadla),
ta služka jde a chce ti jenom říci,
že není žádnou bezeduchou loutkou,
ba, že ten celý čas se odvážila
mít ve své duši svoje hospodářství,
mít ve své hlavě rozum — třeba malý —
mít v srdci hlas — a jeho poslechnouti.

Hle, čeho já se dneska odvažuji!
Tak psáti tobě! Tak si dovolovat
o sobě mluvit jako člověk jakýs,
jenž tobě roveň! A já tak tě vidím,
jak ošíváš se při každičkém slově
jakoby byl to škorpionek malý!
Jen považ všecko: (a pak ošívej se!)

Tys byl vždy zdobou lidské společnosti,
„výtečný právník, jeden z nejbystřejších
obhájců našich“ (jak to hlásí denně
žurnály všecky ve svých soudních síních),
při řečech tvojich v každém přelíčení
se nakupily davy obecenstva,
tvůj každý soudruh závistí moh zžloutnout
nad tvými úspěchy: ty k slzám dámy,
k soucitu muže pohnul jsi jak loutky;
při důvodech tvých slepá spravedlnost
svou přísnou rukou ťukla v jednu vážku,
a klient tvůj, čist jako malé robě,
se vrátil v náruč čestné společnosti;
a jaks byl jinak ve všem člověk vzorný,
muž dokonalý! (totiž: nezalhal snad
a nedlužil si, svoje erotica
jsi nedával snad v pospas druhům v klubu
a pil's vždy s mírou, při tom nosil přesně

moderní kabát, nešlapané boty
a v pádu vážném jistě bys byl hájil
česť tuto s blesky v rozhorlených zracích
a pistolí či šavlí v pevné ruce) —
a teď: ta česť je zašlapána v bláto,
tvé úspěchy, tvé jméno roztrháno
nestoudnou bytostí, jež byla do dnes
tvou ženou! Mnou. Já zničila tvůj život.

Viď, to jsem bídná! Nejbídnější v tom však:
já nedopřála jsem ti jedné role,
být soudcem nad mnou, mrzkým provinilcem!
Vím, jakým lékem byla by ti chvíle,
kdy s hrudí nadmutou a soudce hledem
a velkolepým divadelním gestem
bys řekl mi: Je konec mezi námi,
práh mého bytu dělí teď náš život —
či nějak jinak — ale metaforou
řek bys to jistě. A já šla bych tiše
zdrcena blesky tvojich svatých hněvů,
a ty bys s klidem v nitru mohl jíti
v crême společnosti, na své tváři nesa
tragickou masku, ale znal bys v nitru,
že ten svět ví, jak rozhodně jsi jednal,
jak's nešťasten a jak to pevně neseš —
a já ti ani toho nedopřála! . . .

Já neuznala tvojí autority,
já nemyslím, že ty bys moh být soudcem
nad svědomím mým! Ba, hleď, ještě více:
já ani sama sebe nesoudila,
já necítím se vůbec ničím vinna.
Že jdu, jdu sama, a jdu dobrovolně,
ba, za štěstím svým jdu dnes z toho domu,
ne rozsudkem.
Chci jedno tobě přiznat.
Byl čas, kdy jsem tě v pravdě měla ráda.
Mně bylo tenkrát osmnácte roků,
a sám víš, jakým byla jsem já děckem.
Svět znala jsem jen z románů a básní,
byl pohádkou mi, již jsem měla žíti,
a čekala jsem s jistotou, že bude
v něm krásného cos. Já tě měla ráda.
Já věřila v tu lásku jako v tebe.
Svou hrdou naděj viděla jsem v tobě,
tak pevně jsem se držela tvé ruky,
jak bys byl bohem. Často snívala jsem,
že pouze já jsem jednou z vyvolených,
jimž usouzeny v životě jen růže.
Tys byl tak velký, vznešený a krásný,
(nu, nediv se, já tenkrát věřila to,
jak každá jiná o svém vyvolenci),
muž bez poskvrny, přítel potlačených,

jenž celým ohněm hájí jejich práva,
(já myslila, že je to v tvojí duši
a nikdy řemeslem že advokáta),
my četli verše, romány a snili
nad Chopiny a Schumanny den za dnem,
(dnes vidím, jak ti musilo být fádně,
a lituji tě, duše utrápená!)
pak vzali jsme se . . .
Přišlo probuzení . . .
V těch strašných nocech, jež se zdají jiným
snad nekonečným zřídlem všeho blaha,
já trpěla jen nevýslovným hnusem.
Raffinované jakés divé zvíře
mě strhlo s čisté vůněplné výše
v louž páchnoucího šedivého bláta
a rvalo mě tam, smýkalo mnou, cpalo
to bláto v zrak mi, ústa, sluch i duši —
a s tebou já jsem snila nad Chopinem,
a v tebe já jsem věřila jak v boha!
— — — — — — — — — — —
Ty čestný muži, já jsem prohlížela,
jak pěknou školou ty jsi prošel v žití,
co za poklady chováš ve své duši,
a čeho já se stávám účastnicí!
A taký svazek posvěcen prý bohem
a uznán, respektován společností!

V tom souzvuku dvou těl a těch dvou duší
já, pošetilá, chtěla najít krásu,
a zatím každý nový den mě viděl
tak bídnou, zničenou a oloupenou,
jíž tak je stydno před sebou i lidmi,
jakoby naha ven vyjíti měla!
A tys jen frivolně mě konejšíval,
a rozplítal mé spjaté v prosbě ruce,
že v manželství se tohle děje všude . . .
Tys neměl ani nejmenšího taktu
k mé duši ubohé! Ne trošku pochopení.

A konečně, když zhnusil ses mi všecek,
že bych se byla prstem nedotekla
tvé ruky, když jsem s ledovým ti klidem
svůj odpor zjevila — tu neptal jsi se:
kam jsem ji zavlek, jak se jí teď jevím? —
ne, s maskou urážky jsi vedl řeči,
jež líp's moh udat někde v soudní síni.
Pak ohlásil's mi, že žít budeš nyní
zas na svůj účet. Žil jsi, já vím všecko,
ač dovedně jsi spády svoje tajil.
Já snažila se povstat, střepat bláto —
už marně, moje duše proti vůli
jím byla prosáklá a otrávená.

Dva roky tak jsem podle tebe žila,
Tys žárlil na mne, žárlil bez příčiny,
snad hnán jen (možno-li to vůbec v tobě)
svých vlastních provinění výčitkami.
Já věděla, že žárlivosť ta zbytkem
je dávné lásky, že je všemu konec,
však snažila se v očích společnosti,
té společnosti, jež je tvojím bohem,
být tvojí řádnou, hospodářskou ženou.

Než, to víš sám, že omrzí nás všecko,
i nejctnostnější třeba komedie —
tak začla jsem žít také na svůj účet.

A dnešní krok můj nezdá se mi nijak
být mezníkem v mém celém živobytí,
jen změna kuliss, hra jde klidně dále,
a potom jedna nová mužská rolle.
Ty znáš jej, suď si o něm, jak ti libo,
mně on je vším. A nedívám se k němu
už s illusemi, nemám jich už vůbec,
ni o sobě ne (za vše díky tobě!).
Jsem připravena ke všem zkušenostem
i sklamáním — a těchto bude méně,
o jedno méně, nehledám už krásu,
(zas díky tobě) jen pár pěkných chvilek,

a ty chci užít každičkým svým nervem
i při skrčených nosech společnosti.
Snad přijdu o vše — život je dost hloupý,
že leccos se v něm často opakuje,
než má i to zas jednu dobrou stránku,
že nepřekvapí . . . Vím — — — — —
Však nač psát dále?
Co je ti ještě jenom po tom? Po mně?
Měj dobře se a do „poměrů daných“
se nějak vprav a hleď své dobré jméno
vyleštit nějak, bys moh vejít čestně
na forum čestné svojí společnosti!



OTROKYNĚ OTROKA

PANÍ LUDMILE KRATOCHVÍLOVÉ

Bije čtvrtá. Zívla. Vstala,
přehodila jenom sukni
a jde bosa opatrně,
aby neušlápla někde
některého z malých spáčů,
rozesetých po podlaze.

Jizba černa. Vzduch tu leží
těžký, proteplený dechem
úst a těl. Muž táhle chrápe,
děti oddychují rychle.

Rozdělává oheň, zívá,
přimhuřuje zrudlé oči,
rozcuchaná hlava klesá
ospalostí k suchým ňadrům,
staví hrnky s pokličkami
v plochy plátů, mele kávu,
přiloží a před dvířkami

choulíc se zří jako sova
v tancující jasný plamen.

Náhle vztýčí se, jde tiše
k oknu šátkem zastřenému,
sáhne na zeď, sundá cosi
a jde zpět. Už čile, živě
sedá k plotně, otevírá
dvířka její, rozkládá si
na kolenou v záři ohně
starou švabachovou knížku
a zří do ní vážně dlouho.
Na to zvedá hnědý kornout
s podlahy a z listů knihy
bere kousek tužky, píše
zvolna, jaksi namáhavě
řádku numer, hledí na ni
spokojeně, porovnává
ještě s knihou, vyndá z kapsy
desetník a zabalí jej
do papíru s číslicemi.

Na chodbě teď vrzly dvéře.

Její bosé nohy rychle
vjely v trosky jakýchs trepek,
tiše otevřela, vyšla.

Mrazivý vzduch vane v jizbu,
žena zachvěla se zimou.

Naproti na prahu stojí
taktéž v košili a spodní
sukni sousedka. Plam svíčky
z jizby žlutě vyzařuje.

Pozdraví se.
„Je to zima!“
„Jako v Siberii.“
„Takhle
protopit tu člověk musí
halíř poslední.“
„Ba, — musí.“

„Jak pak“, prvá přitlumeně
zašepotá, „chtěla byste
přisadit si? Já zas měla
živý sen.“
„No, vida, vida,
mně už se teď pranic nezdá.“

„Tak se zdálo mi — to bůh ví,
kde se hloupé sny ty berou —
že jsem posledního chlapce
měla s velkým jedním pánem,
jako kníže nebo baron,

a on platil — myslete si —
na to dítě každý měsíc
třicet zlatých!“
„Tu to máme,“
míní druhá, „takhle ve snu
člověka přec štěstí potká.“

„Já vám ani nevěděla,
co s tím houfem peněz dělat!
Mám ty desítky tři v ruce,
nový modrý hladký papír
— teď to ještě v prstech cítím —
a tak myslím si: můj bože,
co mám jenom nejdřív koupit?
A v tom hodiny už hrknou,
bijí — a desítky v pekle.“

„Pět krejcarů bych si dala,“
sousedka se rozhoduje.

„Dejte. Já už vyhledala.
Tu jsou. Velký boháč — sedma.
Nemanželské dítě — dvanáct.
Náhlé štěstí — pětatřicet.
Bože, vyjít aspoň ambo!
Vyplatila bych si šaty,
dali mi dvě zlatky na ně,

vždyť už nemám vyjíti v čem
na ulici!“
„Ba, i já bych
věděla kam s ňákou zlatkou!“

„Počkejte, já musím na skok
k plotně, vařím brambory dnes,
trochu kávy, vařím to už
na celý den, člověk spíše
ušetří pár krejcarů tak.“

Vklouzla v jizbu, přiložila,
přistrčila hrnky k sobě
a zas vyšla.
„Tak co včera?
Tatíkové byli v schůzi,
co váš říkal?“

„Bylo prý tam
tuze hlučno. Mluvilo se
silně proti továrníkům.
Řekli si tam, že těm pánům
je ten dělník jenom otrok.
Nebude-li prý to jinak,
musí přijít velká stávka.“

„Bože, bože,“ chví se první,
„jen zas to ne. Tatíkové

smyslí si to, nepováží,
že je doma tolik krků,
že se jíst chce, že je zima.
Tyhle rebellantské řeči
ty jsou toho všeho vinny!“

„A váš muž se trochu tento — —“
sousedka dí ostýchavě,
„doma durdil?“
„Co má dělat?“
řekla prvá s resignací.
„To je vždycky. Zrovna jako
když se zlobí ve fabrice.
Chytil včera trochu ohně,
dopálil se z všech těch řečí —
nu, a vztek si musil vylít.
Podívejte —“

Žena zdvihla
obě ruce v záři svíčky.
Na těch obnažených svalech,
vyhublých se svislou kůží,
modraly se stopy bití.
„Taky dětem dal co proto — — —
Chudák — vztek si musí vylít!
Bolí to — ba — ale když se
vyzlobí a ukonejší,
řekne jedno vlídné slovo — —“

„Kde už jsi zas, klepno stará!“
rozzlobený mužský hlas se
ozval z jizby.

„Bože, bože,
ještě není konec! Bože!“

Ruce skřížíc, hlavu skloníc
vklouzla rychle v tmavý prostor . . .



IDYLLA

PANÍ ZDENCE HOSTINSKÉ

Ta naše máti měla úsměv v očích
tak dojemný, tak plný resignace
jak svit, jenž tlumen thuje zelení
po náhrobním se kmitá kameni
a pod nímž klam i bolesť tlí už sladce.

Ta naše máti měla jakés básně,
dvě knížky, které dobře schovávala
a často si je vzala na balkon,
když dům byl pust a skončen denní shon
a rudá koule slunce zapadala.

My z nich jen desky znali, pranic více:
ty jedny hedvábné a vyzlacené
se líbily nám z dálky nadmíru,
ty druhé z růžového papíru
už byly jaksi chudé, zubožené.

My jako děti vzhlížely k nim s úctou,
když matka jejich listy otevřela . . .

A časem přišla živá zvědavosť,
my prosili, my žadonili dost —
však máti úsečně jen odepřela.

Vlas máti naší prokvítal už sněhem:
Čtla zřídka . . . měla asi jisté řádky,
nad nimiž sňala zvolna s očí skla,
a bílé ruce na skráň přitiskla
a zřela v prázdno ... do snů ... do pohádky . . .

Pak rakev její byla plna květů . . .
Na líci úsměv tklivé resignace
jak svit, jenž tlumen thuje zelení
po náhrobním se kmitá kameni
a pod nímž klam i bolesť tlí už sladce . . .

S třesoucí rukou, s chvěním svatokrádců
my otevřeli desky těch dvou knížek.
„Večerní písně“, Máchův „Máj“ — rub líc
jsme prohlédli v nich, nikde, nikde nic,
jen v „Máji“ datum, pod ním malý křížek . . .



UMÍRÁNÍ

PANI OTILII SKLENÁŘOVÉ-MALÉ

„Nuž, kde je?“

„Ani stopy, milostpaní;
já prohledala zahrádku a půdu
i do sklepa jsem zašla, u sousedů
se ptala všude — nikdo neviděl ji.
Jakoby zem se po ní byla slehla.“

„A v prádelně a v komoře jsi byla?“

„Ba že, a marně“.

„Snad ji ukrad někdo“.

„Pah, to by vzal si! Stará sešlá kočka,
jak pelichavý rukávník už byla,
kde dotk jsi se, tam pouštěly jí chlupy,“
a jiskrnaté oči mladé služky
se zlobně smály v zřejmém pohrdání
hledíce na nemocnou suchou paní,

jež ležela tu v chumlu bílých peřin
k zdi obrácena.
Popelavé světlo
dne listopadového sázelo se
na sežloutlý a utrápený profil,
na hnědé vlasy, přilepené k čelu,
na klouby hubené té malé ruky,
jež vyčuhujíc z rukávu tak mrtvě,
ležela na peřině. Snubní prsten leskl
se matně na kostnatém jednom prstu
a zdál se příliš velkým.
„Jak je venku?“

„Eh, vlhká zima, prolízavá nějak,
že mrazí v kostech.“

„Však to také cítím.
Jdi, přilož v kamnech, pak jdi ještě jednou
a prohledej vše, komoru, sklep, půdu,
a hleď mi přinést ubohé to zvíře.“

A v kamnech jásal zlatožlutý plamen
nad novou stravou, spokojeně huče
tancoval kolem černých kusů uhlí,
jež služka nevrle mu vrhla v jícen,
hubujíc v duchu na rozmary panské,
na směšnou touhu po vyzáblé kočce.

„Ubohé zvíře“, povzdychla si paní
zírajíc tupě v ornamenty stěny;
v melancholické modři vlnily se,
tu řady jednotvárných šedých květů,
„ubohá kočka!“ —

Její duše dávno
v předtuše jakés účty uzavřela
s mladostí, lidmi, se vším, co zvem žitím,
ty čtyři stěny byly jí teď světem —
a z toho ztratí se to staré zvíře!
Tu cítí, jak by cizí jakás ruka
jí urvala kus duše! . . . Řadu neděl
ta kočka nešla z domu ani krokem,
cos tragického bylo v její chůzi
a žlutých očích . . . Jak by zhoubná nemoc,
jíž trpí ona, byla zachvátila
zároveň toho rozumného tvora!
Den celý lehávala v teplém koutě
blíž kamen, natažena, beze hnutí
a dívala se odtud na ni truchle,
široce rozevřeným světlým okem.

— — — — — — — — — — —

Je tomu patnáct roků, v den své svatby
si přinesla ji z domu svojí matky
co hravé kotě s hebkou bílou srstí

a směšnou černou skvrnou na hlavičce,
jež zdála koketní se býti čapkou
nad párem laškovných a modrých očí.
A tenkrát přistoupila k muži svému
a tisknouc kotě k ňadrům opřela se
o jeho rámě: „Hleď, toť poslední kus
mé výbavy!“ a políbila kotě.
On žertovně se mrače: „To je zloděj,“
pohrozil kočce, „ty jí nesmíš dávat
má políbení!“ Kotě padlo na zem
a ona vila se kol jeho krku . . .
— — — — — — — — — —
Ach, obrazy ty z její minulosti! . . .

Vzpomínky její byly už jen řadou
momentních výjevů, v něž přelila vše
v bezsenných nocích a dnech opuštěných,
co kdysi žila. A v nich bylo všecko
kresleno ostře, jako vyhráněno,
a každý obraz pevným dojmem dýchal.
A vzpomínky ty jedině jí zbyly,
když v tíze předtuch uzavřela účty
s mladostí, lidmi, se vším, co zvem žitím,
jak smutné plus. A v nich se probírala,
a za obrazem obraz snul se duší
jak mezi sepjatými prsty zrnka

klokočí; jinak bez výčitek, žele,
jen s jakýms teskně chmurným fatalismem
a s trochem nevíry, zda vše tak bylo,
zda ona, jež tu leží jako Lazar,
to skutečně kdys byla všechno žila,
v dnů zašlých dívala se kaleidoskop.

To bylo v době její zasnoubení.

Májový večer do oken se dívá,
a ona odložila bílé plátno
a jehlu a na prstech vážně čítá:
tak jeden — dva — tři měsíce; to máme
as třináct neděl. Za tu dobu budu
s výbavou hotova — a potom . . . potom . . .

Přivírá oči . . . milé teplo lije
se po lících jí . . . ňadra zdvihají se . . .

Zahrada dole, jež se nyní chvěje
květem a medem, do oken jí zdvihá
svou bělorudou snítku jabloňovou,
a v dechu větru lehounké ty plátky
se snášejí na plátno bílých košil . . .
A maluje si podzimek svůj příští:
Samovar šumí v jizbě vytopené.
On posunul si těsně k ní svou židli

a dívá se na její skráň. Než ona
jakoby naschvál hledí s pozorností
v poslední „Bazar“, nebo v jakýs román.
On níží hlavu, níží, položí ji
na listy knihy, hezké jeho oči
k ní dívají se s tklivou němou prosbou . . .
Tu teprv ona vyskočí jak laňka
a chytí hlavu tu a líbá, líbá,
až žhavá tma jí náhle stíní oči
a v sladké mdlobě v náručí mu klesá . . .
— — — — — — — — — — —
Ten obraz zmizel, zapad kamsi v mlhy.

A chorá paní těžce zakašlala
a s námahou se obrátila na znak,
vyhublé ruce spjala nade hlavou,
a dívala se k růži v prostřed stropu.
— — — — — — — — — — —
A vidí se zas. Pět neb šest to neděl
po její svatbě. Sedí před zrcadlem
a češe hnědé hedvábné své vlasy,
Dní několik už cosi se v ní dusí
a bojuje. A pocit nepoznaný
jí často prochví, jako záchvěv hnusu
a přesycení. Proč to, nevěděla.
Teď dívá se tak maně do zrcadla

na mdlé své oči, na modravé proužky,
a onen pocit cítí intensivně
chvět každým nervem, stále silněj, silněj —
a rázem jest jí hádanka ta jasnou.
S nechutí myslí na ty všechny chvíle,
jež plnily ji dosud chvějným blahem.
To není štěstím, o jakém kdys snila.
Zde něco schází . . . schází, bože, bože . . .
A jak se dívá na podobu svoji,
zdá se být sobě utrženým květem,
ne uvadlým, však otřelým a pustým
a bez vůně . . . V tom cosi dole trhlo
za její šat. Ta malá hravá kočka,
vztýčena, drápky vťaté v její sukní
se dívá na ni. Vyzdvihla ji k sobě,
a žhavý déšť slz nyní volně kanul
v bělounkou srsť. Toť živoucí tvor jeden
z domova, svědek, jenž smí vidět slzy,
ty první slzy její bolesti . . . A myslí
na sladké chvíle plachých dívčích snění,
na obrazy, jež vyplněny chtěla
kdys míti v životě . . . Ach, ty sny, ty byly
jediným, pravým, nezničeným štěstím,
a tenkráte je ani necítila
a nyní už se nikdy nenavrátí . . .

— — — — — — — — — —

„Kde je to zvíře?“ chorá zasténala.

— — — — — — — — — — —

A nový obraz zjevil se jí v duši,
prostinký výjev z dalekého dětství
a ihned zmizel, zmizel rovněž druhý
i třetí; jaksi horečně teď pádí
minulé žití kolem ní, jí nelze
ni jeden moment nyní zachytiti
a postát při něm. Při tom čerstvěj dýchá,
jak v námaze, a rychlej krev jí buší,
až unavena přiklopí mdlá víčka
jak k usnutí. Však nyní jeden obraz
tkví před zavřeným zrakem jejím pevně.
Vidí se zase ve vedlejší jizbě.
Je letní večer, okno otevřeno.
Venku je ticho. Táhne jedenáctá.
Muž není doma. Ba, je tomu dávno,
kdy trávil večer u tohoto stolu
s ní naposled. Je arci sama vinna,
ví to, však nelze jinak. On jde denně,
kam, ona neví. Neptá se. Dřív říkal,
jdu tam a tam, a jí to bylo jedno.
Pak mlčel vůbec . . . Nyní asi přijde
a přistoupí k ní s políbením suchým,
z něhož se dávno láska vytratila,
jak opravdovost z fráze, kterou přejem

tak: „Dobrý večer“. — Jak to přišlo všecko?
Což neměla ho opravdově ráda?
On ji? To byla láska opravdová,
však ne ta, která byla jejím sněním
za dívčích let, a o níž kdysi četla,
ta nesmrtelná, vždycky vítězící,
jak smrt mohutná, velebená verši,
romány, tradicí a pohádkami —
ta nebyla to . . . Jejich láska byla
tak nějak šedá v porovnání s onou,
tak prostá, všední, a spíš opojení
či nemoc duše . . . A je pryč, pryč na vždy.
Ach, přišlo zdraví, střízlivé to zdraví,
a ozdravělý tesknil pro svou nemoc,
a ozdravělý byl by málem zoufal . . .
Od domovních vrat zavzněl ostře zvonek
— to bude muž můj — klidně myslila si.
Byl. Vešel v pokoj, jako obyčejně
k ní naklonil se, políbil ji zvykem
a rukou jel jí po čele a vlasech.
A jak tak kosmo ona vzhlédla k němu,
spatřila v bílé jeho náprsence
cos podivného . . . „Počkej, dovol trochu.“
Kravaty jehlou pevně zachyceny
tam visely dva dlouhé černé vlasy,
dva vlasy ženské! . . .

„Pohleď, to jsou vlasy!“

On zalekl se: „Ano, vskutku vlasy,“
děl rozpačitě, skorem trochu hloupě.
„A ženské vlasy!“

„Vskutku, zdá se, ženské.“

Mlčela. Pustila ty vlasy na zem
a s ošklivostí otírala prsty
o svoje šaty.

„To je jenom divné,“
muž začal nyní s vylhávaným klidem,
„jak tyto vlasy —“

Odvrátila hlavu,
na pohled klidna odešla v svůj pokoj
a jako stroj se rychle odstrojila
a vrhla v peřiny. A neplakala,
jen vyvzlykla a šeptla několikrát:
„Dobita.“

Ráno odjela k své matce.
A vyprávěla, a tam tekly slzy.

S úsměvem smutným máť jí hladí vlasy
a vzdychá: „Osud . . . Ale ty se vrátíš!“

„Ne, nikdy, jak mi možno při něm žíti?“

„Jak všechněm druhým.“

„Ale jiní muži . . .“

„Jsou všichni stejni, povídám ti, všichni.“

„A papa?“

„Dítě, každý zná svůj křížek —
a dál se neptej.“

Obě chvíli mlčí.
„Kdyby tu aspoň červíček byl malý,
to dítě, pro něž bych tak mohla žíti!“

„Buď ráda, že tu není. S tvojím mlékem
už pil by hoře.“

Ticho zas . . . A náhle
dí matka teskně: „Víš-li, co vám schází?
Ne láska, chraň bůh, jenom trochu zvyku.
Ten zbývá z lásky a ten potom víže
muže a ženu . . . Vrať se a hleď zvykat . . .“

A vrátila se . . .

— — — — — — — — — — — —

V tom zrak choré zalet
na jednu skříň. Tam na ní v koutě při zdi
za směsí šálků, váz a pestrých sklenic
cos zahnědlého trčí ... jsou to zbytky
svatební kytice ... ach, pěkný obraz
jejího žití ... z obou zbývá stejné,
myslila klidně.

— — — — — — — — — —

A zas vidí sebe
v dnech minulosti. Dni jdou jednotvárně
jak tepot kapek podzimního deště
v zavřená okna. Ona sedí, sedí
a myslí, myslí. Časem napadá jí,
že hloupě se jen uzavírá světu
a jeho radostem; je dosud mladá,
proč nebrat příklad ze svého si muže?
proč neposlechnout lákavých těch hlasů,
jež slyší často, proč ne všech těch vzorů,
jež jiné ženy na oči jí staví?
Když nelze žíti šťastné týdny, roky,
proč nechytat si aspoň okamžiky?
Však varovný a přísný hlas ji v nitru
od všeho chránil ... dnes je jemu vděčna.
Tak soustředila zbytky lepších citů
k té němé tváři, k bílé hravé kočce,
a laskala ji, chovala, s ní hrála,

s ní hovořila, smála se i časem,
a moudré zvíře tak jí rozumělo
jak vlastní dítě. Při tom jinak byla
postrachem služek, děsem společností,
kam forma vnutila ji, čímsi směšným
všem lidem, kteří na ni zřeli z dálky,
a věděla to, všemu tomu chtěla —
a to byl život . . .

— — — — — — — — — — — —

Služka vstoupla v pokoj:

„Tak tedy jsem ji našla, milostpaní!"

„Kde je?"

„Na půdě, ale už je pošlá.
Tam za trámem, že dobře musí člověk
se dívat, leží stočena jak hadřík."

Nemocná mlčí.

„Co mám tedy dělat?"

„Vem židli, postav ji tam k této skříni.
A vzadu v koutě za vázami, šálky
je staré roští, hoď to do těch kamen,
a domovník ať zakope hned kočku
v zahradě hluboko. A můžeš jíti . . ."

A zlatožlutý plamen hlučně jásal
nad kořistí tou. Staré vyschlé stonky
praskaly ostře, zbytky dávných květů,
víc hnědý popel, žhavěly a rychle
se proměnily v šedý lehký prášek.

Nemocná cítí, jak tou jizbou vane
dech zničení — den, dva dny jenom nejvýš —
a odevzdá mu, co mu ještě patří.
A vidí sestárlou tu bílou kočku,
jak v trámoví kdes zavírá své oči,
ty tragické a velké žluté oči . . .

Tak vzdychla jen a více nemyslila.
A s námahou se obracuje ke zdi
a mdlé své zraky upře tupě v stěnu,
v ty šedé květy, jež se vlní, vlní
v melancholické modři celou jizbou.

Je hotova . . . Tak bude očekávat . . .



E P I L O G

nad mou malou dcerou.

PANÍ LIDUŠCE VOJTOVÉ-SLUKOVOVÉ

V dnech podzimních, kdy venku lítě
do šedých oblak vítr pral,
u kolébky tvé, moje dítě,
já tyto tiché dramy psal.

Za jedné odpolední chvíle
tvé velké oči gazelí
se s pozorností v lístky bílé,
jež odkládal jsem, upřely,

a buclatá tvá ručka vzpřáhla
se po nich s touhou zvědavou —
a tenkrát bolesť, úzkosť náhlá
sevřela celou duši mou.

Ze slunných snů, mé hravé kotě,
jež pohádkou se zdají nám,
tys napřahla se po životě,
po životě, jak jej znám.

Tys natáhla tu ručku svoji
po malém lístku . . . za pár let
snad to, co nyní na něm stojí,
ty budeš musit vytrpět! . . .

A bylo konec mému snění
a zanikly mé představy —
a z péra v teskném rozechvění
se řinuly jen obavy!

A každý verš mě hořem schvátil
a každý děj vnik v srdce mi —
vždyť já bych rád tvou cestu zlatil
jen sluncem a kryl růžemi! . . .

Sám jakž takž hledím do své zimy
a s resignací znám vše nést
a nevzdychnu už nad dny svými:
ach, zde by měly růže kvést . . .

Já vynesl jsem z vlnobití
prastarý sic, však dobrý štít:
jediná pevná moudrost v žití
je v prostém pojmu: žít, jen žít — —

než ovšem na hltavé vodě
z mé pyšné lodi zbyl jen vrak —

ta moudrost s ostatním je v shodě:
mně vše vždy přišlo pozdě tak . . .

Jen pro tebe zas, moje děcko,
chci, prosím, žádám slunce svit,
jen pro tebe chci mít to všecko,
co sám jsem musil pohrobit.

A vím, že nebudu ti ani
než v prašné cestě věrný stín,
jde s tebou, ale neuchrání
tě před hořem a tresty vin.

Tvé drama, dítě . . . Býti ženou
už to znamená trpěti,
nad drahou její zachmuřenou
už Osud vyřkl prokletí.

Však já je budu s tebou žíti
své síly zbytkem, duší svou,
jež z očí tvých je povycítí,
kde rty tvé třeba nehlesnou.

A když z mé hlavy v hloubi země
už bude prach a popel jen —
tvůj každý povzdech sjede ke mně
a zažene můj hluchý sen.

Tak v dumání a stesku, muce,
v svých vzpomínkách a obavách
teď maně spínám chabé ruce
a zřím kams v nedostupný prah:

Buď kdokoli, ty nezjevený,
buď kdekoli tvůj věčný byt —
je v žití tom tak málo ceny,
však nech to moje dítě žít!



OBSAH

Prolog 5
Dva listy 18
Tři podobizny 37
Marie Wiltova 63
Bez ovoce 73
Z vlaku 77
Mimo cesty života 85
List 89
Otrokyně otroka 99
Idylla 109
Umírání 113
Epilog 129

NOVINKY
krásné literatury,

jež vydalo

nakladatelství F. Šimáčka v Praze,

Jeruzalémská ulice číslo 11.

EDUARD ALBERT

NA ZEMI A NA NEBI. Básně. (1900.)

1 K 60 h, váz. 2 K 60 h

JAKUB ARBES

SVATÝ XAVERIUS. Romanetto. S 8 illustracemi *Huga Böttingera.* Třetí vydání.

2 K, skv. váz. 4 K

JIŘÍ BITTNER

JEVIŠTĚ A ZÁKULISÍ. Různé črty.

1 K 20 h, váz. 2 K 20 h

I. V. FRIČ

ODKAZ. Básně. S předmluvou Jaroslava Vrchlického. (S podobiznaui z r. 1848 a 1864 a autografem.) S obálkovou kresbou *R. Wachsmanna.*

2 K 40 h, skv. váz 4 K

KAREL HAVLÍČEK

BÁSNICKÉ SPISY. Spořádal a předmluvou opatřil *Ladislav Quis.* (S podobiznou a snímkem rukopisu.) **2 K 40 h, skv. váz. 4 K 20 h**

FRANT. K HEJDA

KARIKATURY. Humoristické studie a kresby. S obálkovou kresbou *A. Scheinera.*

3 K 20 h, skv. váz. 5 K

FR. HERITES

NA NITI HUMORU. Črty a povídky. S obálkovou kresbou *Karla Štapfera.*

4 K 20 h, skv. váz 6 K

BOHDAN KAMINSKÝ

POVÍDKY VERŠEM. **1 K, skv. váz. 1 K 80 h**

Tiskem České grafické společnosti »UNIE« v Praze.